

Vad pedagoger bör veta om och kan göra för utsatta barn

Anna Norlén

Verksamhetschef & Rektor

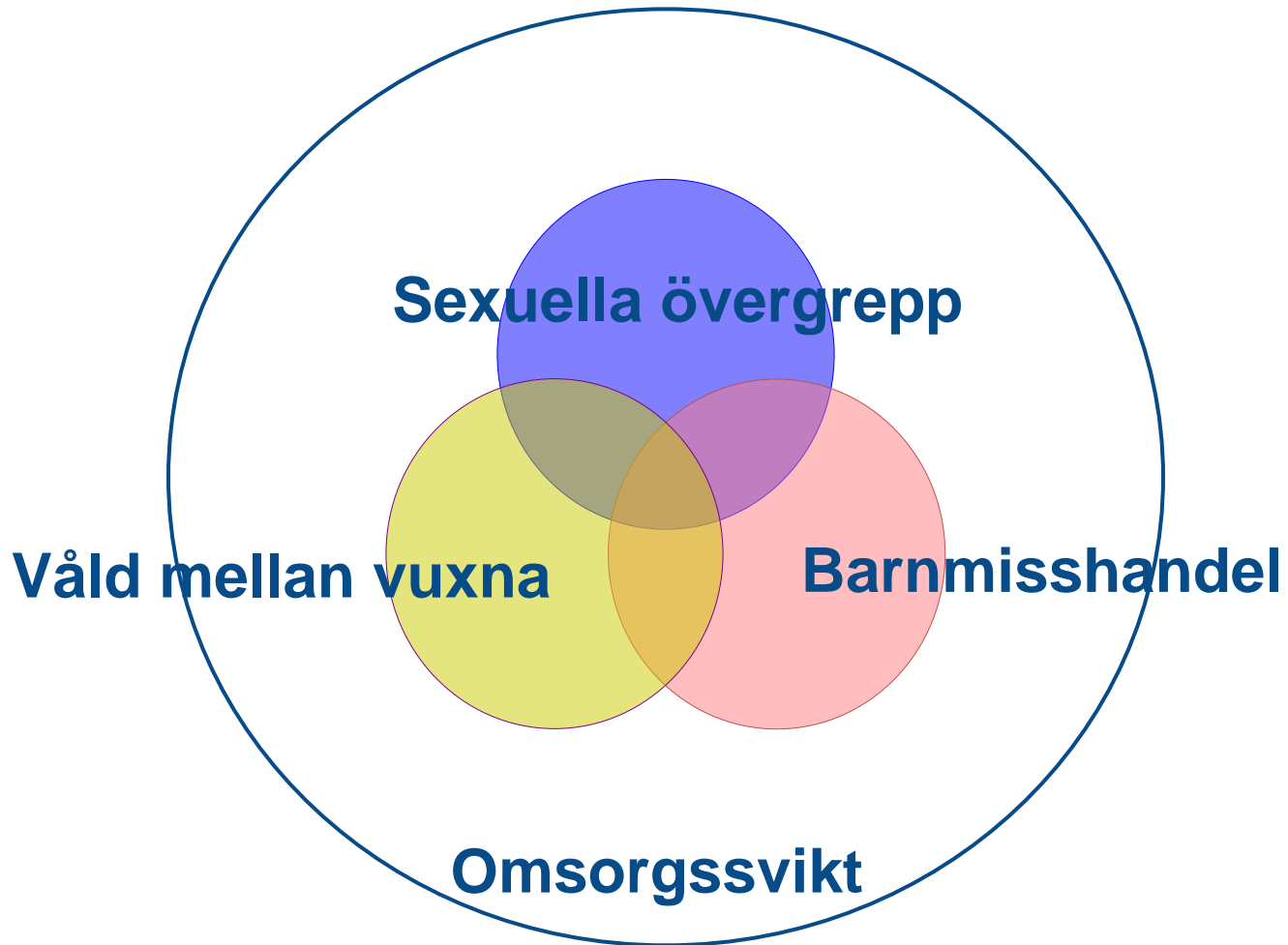
Leg Psykolog, Leg Psykoterapeut

ERICASTIFTELSEN



Agenda

- Våld mot barn och unga –
hur vanligt är det?
- Konsekvenser för drabbade
- Ska man prata med barn om det?
Varför och hur?



Fysisk barnmisshandel

- 14 % i normalpopulation
varav 3 - 4 % ofta
vanligast att en pappa som slår

(Allmänna Barnhuset 2000; 2007;2011, Annerbäck et al 2010, Broberg et al 2011)

- 20 – 60 % i kliniska populationer

Ökad risk för barn med:

psykiska och fysiska funktionshinder,
kroniska somatiska sjukdom/tillstånd,
knapp ekonomi, migrationsbakgrund,

förekomst av våld i familjen (10-15 ggr ökad risk)

(Svensson et al, 2011)

Förekomst av sexuella övergrepp

- 13,5 % av flickorna och 5,5 % av pojkarna utsatta för övergrepp
- Små barn oftare utsatta inom familj/närmsta nätverket
- Ungdomar oftare utsatta av jämnåriga
- Barn/unga med funktionshinder – ökad risk

- 58% av flickorna och 15% av pojkarna i gymnasieåldern utsatta för någon typ av *sexuell kränkning* (ofta av jämnårig)

- 90% av förövarna är män/killar (anmälda)
- Vanligt med förövare under 18 år
- Ovanligt att berätta *för någon professionell*

Förekomst av våld mellan vuxna i familjen

- 10 - 12 % i normalpopulation
- 20 - 60% i kliniska populationer (tex patienter inom BUP, soc)
- Starkt samband med barnmisshandel
- 95% av förövarna är män (anmälningar)

(Rädda Barnen, SCB, Brå)

Att vara liten – en riskfaktor

- **Små barn är oftare drabbade av och mer sårbara för:**
 - våld mellan vuxna (mammamisshandel)
 - sexuella övergrepp inom familjen och det närmsta nätverket
 - barnmisshandel
- späda barn och förskolebarn oftare utsatta/grövre våld
prematura, underviktiga, missbildningar

(Allmänna Barnhuset 2000; 2007;2011, Annerbäck et al 2010; Svensson et al, 2011, Brå)

Hur märks det?



Tecken på utsatthet hos barn och unga

- Specifika symtom/tecken finns men...
- Stor individuell variation gällande regleringssvårigheter inom flera områden:
 - emotionella svårigheter
 - beteendeproblem
 - sociala problem
 - kognitiva svårigheter (koncentration, minne, inläring)
 - somatiska symtom
 - traumasymtom
- Stor risk för psykisk och fysisk ohälsa senare i livet

Symtom & diagnoser efter trauma

Sviktande självkänsla

Somatiska krämpor

Tillbakadragenhet

Skol-/inlärningssvårigheter

Hyperaktivitet

Ångest Oro

Depression

Aggressiva beteenden

Missbruk

Ätstörningar

Självskadebeteende

Självmondsbenägenhet

Sexualiserat beteende

Dåligt uppförande

Tvång

Trots

Fobier

Sömnsvårigheter

Diagnoser: PTSD/ Reaktiv kontaktstörning

Trotssyndrom/OCD/ADHD...

Sexuella problembeteenden hos barn

- Ökat fokus – förekomst eller uppmärksamhet?
- När blir ”utforskande och nyfikenhet” problematiskt?
- Orsaker?
 - tecken på utsatthet – vanligare hos förskolebarn
 - kopplat till annan problematik hos barnet
 - påfrestningar i miljön (exponering, försummelse, våld, media)
- Ta signalerna på allvar - med förnuft!
- Bryt destruktiva lekar, beteenden – trygghet i fokus

Vad behöver barn som utsatts?

- **Skydd och Trygghet**
- Liten chans att vi ska upptäcka offer och förövare döljer och/eller bagatelliserar
- Ovanligt att barn berättar
- Ovanligt att oro anmäls



Anmälningsskyldighet

14 kap. 1 § SoL

- Anmälningsskyldiga som i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa ska göra en anmälan till socialnämnden. Anmälan ska göras genast.
- Kan ske muntligt och ska kompletteras skriftligt (JO)
- Återkoppling från socialtjänsten kan fås om utredning inleds eller ej

Aktuellt läge i hälso- och sjukvården (RB 2012)

- **Ojämn kunskapsnivå – grundutbildningarna saknar perspektiv på utsatta barn**
 - ex BUP: ser inte alltid våldsutsatta barn som målgrupp
 - bristande kunskap om riskgrupper, arbetssätt som försvårar upptäckt
- **Få verksamheter screenar och registrerar**
 - ex BUP: uppgift om utsatthet för 2-5% av patienterna
 - jfr förekomst i screeningstudie 20-60%
- **Anmäler till socialtjänst alltför sällan**
 - ex ALB: anmälan i mindre än 50% av fallen trots diagnos bmh/sö
 - ex tandvård: 90% hade oro för utsatthet men endast 20% anmält

Utmaningar

- Utveckla sätt att ställa rutinfrågor om våld och utsatthet till såväl barn som föräldrar
- Utveckla metodik för att samtala med barn om svåra saker

Vad underlättar för personal?

- Kunskap
- Mandat och stöd
- Formulär
- Rutiner för anmälan
- Rutiner för återkoppling och samverkan
- Träning och vana

Att berätta/prata om våld och sexuella övergrepp

- Vad underlättar för barn?

Tillfälle - initiativ från den vuxne

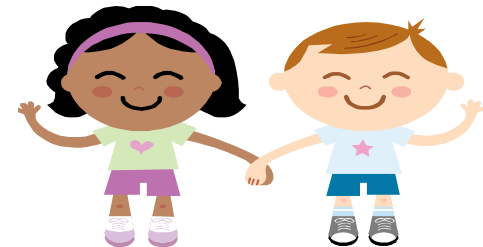
Anledning - tro på att det blir bättre

Tematisk förbindelse - t ex i media

Tillåtelse/mandat

- Vad hindrar?

Konsekvenser, relation till förövaren, hot, skam, skuld, minnessvårigheter, förvirring om vad som skett, blir jag trodd?



- Hur reagerar vi när vi känner oro för ett barn?
- Hur ordna en situation så att barn som varit med om något svårt kan berätta? Hur gör och säger man? Hur tar man emot svar? Vad händer sedan?



Kan man skydda och förebygga?



STOPP! MIN KROPP!



En handbok för
vuxna i hur man
pratar med barn om
kroppen, gränser
och sexuella
övergrepp



MIN KROPP ÄR MIN

HELENA ENOKSSON

Vad behöver utsatta barn mer?

- Rätt resurser/ stöd och anpassad information, 60% behov av specialiserad insats, BUP
- Samverkan
soc, BUP, hälso- & sjukvård, elevhälsa, förskola/skola, familjerätt, rättsväsende, försäkringsbolag...